

Anonym

Historiska Upplysninger om Svenska Konungarne, ifrån
Nionde Århundredet i anledning af de Medaljer, som af
Hedlinger och Fehrman äro graverade

Stockholm, Elméns och Granbergs Tryckeri 1818.

Information om upphovsrätt för detta verk, samt upplysningar om ur vilket bibliotek eller ur vilken samling det avfotograferade exemplaret är hämtat, finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/Anonym/titlar/OmSvenskaKonungarne/faksimil?om-boken>

Hämtad från Litteraturbanken.se:

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb2408057-faksimil>

UPPLYSNINGAR

Hist. Sv.

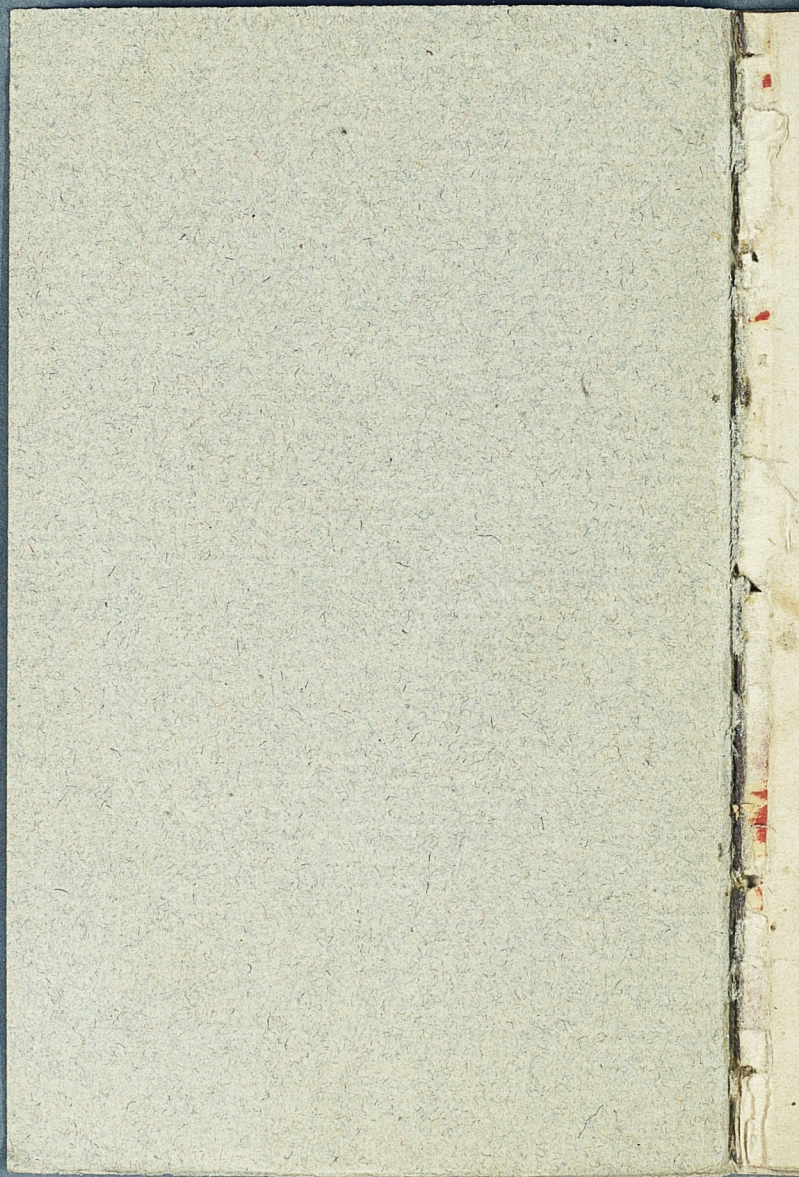
Adm.

(Ps)

o

1818

1700-1829

Historiska Uppllysningar

om

Svenska Konungarne,

ifrån Nionde Århundradet

i anledning af de Medaljer,
som af Hedlinger och Fehrman äro graverade.

STOCKHOLM,
ALMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1818.

Hist.
b.
allm
(16)

1700-1829

Historiska Upplysningar

Om

Svenska Konungarna

Åttio Nionde Århundradet

af Heltgen och Helmsen års skrifter.
i anledning af de Meddel.

STOCKHOLM
Mills och Grenvalls Tryckeri 1818.

ERIK SEGERSÄLL, kallades så för de många segrar han vann Han var förmodligen bror till Olof.

OLOF SKÖTKONUNG, Erik Segersälls son, var den förste svenske Konung som antog Kristna läran. Han och Konungen i Danmark, Sven Tjuguskägg, förbundo sig emot Norrska Konungen, Olof Trygvason, öfverunno honom och delte sedan riket; men behöllo ej länge sitt rof.

ANUND JACOB, Olofs son, skall hafva fått namnet *Kolbränna* deraf att han straffade brottslingar genom uppbrännandet af deras hus. Han förde krig emot Danska Konungen Knut den store, i förening med sin Svåger Olof Haraldsson i Norge, och då Olof sedan af Knut blef fördrifven ur sitt rike, understödde han honom med folk att återvinna sin thron, och lemnade derefter ett lika biträde åt hans son. Anund efterträddes af sin bror *Emund Gammal*, som dog omkring år 1061. Denne Emund kallas af äldre Historiskrifvare Emund slemme.

STENKIL, son af Vestgöta Jarlen Ragvald, var Anund Jacobs måg, samt Emund Gamles stufsson och Jarl; han började en ny Konunga-ätt, och gjorde sig i synnerhet älskad af de andelige genom sin omsorg för Kristendomens fortplantande; emedertid hindrade han presterna att i sin otidiga nit anfalla afgudatemplen, som de önskade, och äfven, efter Stenkils död, vid Skara verkställde, men med den

följden, att de sjelfva blefvo ihjelslagna eller förjagade, och svåra oroligheter uppkommo i landet.

De båda Konungarna ERIK, som sedan anföras, hafva aldrig regerat; men väl torde några höfdingar af detta namn, under oroligheterna, hafva utmärkt sig, och kanske äfven af sina anhängare fått konunganamn. I det stället var HÅKAN med tillnamnet RÖDE, Konung i Sverige efter Stenkil.

INGE DEN ÄLDRE OCH HALSTAN, voro båda söner af Stenkil, och regerade samfält. Halstan lefde icke länge, och Inge, som af de kristna presterna låtit förleda sig att uppbränna Upsala afguda-tempel, förjagades af menigheten, som valde hans Svåger, Blot Sven, till Konung. Efter tre år kom likväl Inge i tysthet tillbaka, öfverföll och ihjelslog Sven, samt återtog sin thron.

HÅKAN RÖDE, som förut är nämnd, lär afträdt Regeringen öfver Svea Rike till Inge och Halstan, sedan dessa hunnit myndiga år, och sjelf till sin död regerat öfver en större eller mindre del af Göta Rike; det var också till honom Inge flydde då han blef fördrifven, men han dog långt före Inge.

PHILIP OCH INGE, voro båda söner af Halstan, och Samkonungar; Philip lefde likväl icke länge. Inge hade många oroligheter af Danska Konungen Nils, som ville förskaffa sin son Magnus thronföljden

i Sverge. Inge dog i Vestergötland, i granskapet af Wreta kloster, som han uppbyggt.

RAGVALD KNAPHÖFDE, som några ansett för Inges son, andra för son af Olof Näskonung, blef under sjelfva sin Eriksgata ihjelslagen af Vestgötarne, derföre att han vågade sig öfver gränsen utan att iakttaga de i lagen föreskrefna formaliteter.

MAGNUS, son af Konung Nils i Danmark och Ingo den äldres dotter Margareta, räknas vanligen icke till Svenska Konungarne, ty innan han blifvit hyllad stupade han i ett slag emot danska Konungen Erik Emund.

SVERKER, som efter Stenkilska Ättens utslocknande blef Konung, var sonson af BlotSven och son af Kol eller Erik Årsäll, som efter sin fars död regerat öfver en del af Göta rike. Under honom började Romerska Kyrkoväldet att stadgas. Han blef mördad af sin Stalimästare om Julnatten 1151.

ERIK JEDVARSSON, med tillnamnet den helige, valdes till Konung i Svea rike framför Sverkers son Carl, som blef Konung i Göta. Erik bekrigade Finnarne för att omvända dem till Kristna läran, han var för öfrigt, efter sin tids begrepp, ganska gudfruktig, ty han inrättade kloster, bygde kyrkor, och bar på sin kropp en tagelskjorta. Han förbättrade och mildrade de gamla lagarne. Han regefade icke många år, och blef af danska Prinsen Magnus Henriksson

oförmodadadt öfverfallen i Upsala, 1160, sårad, efter ett tappert motstånd fången, och strax derpå halsbuggen. Efter sin död blef han räknad bland helgonen, och hans ben förvarades i Upsala i en silfverkista, som kallades *helgedoma-Skrinet*.

MAGNUS blef härigenom Konung; men bibehöll sig icke länge; ty Carl Sverkersson kom, 1161, med en här ifrån Göta rike, och öfvervann Magnus, som stupade i slaget.

CARL SVERKERSSON, blef nu Konung öfver både Svea och Göta riken. Man har origtigt kallat honom Carl VII; ty de sex föregående Carlarne hafva förmodligen aldrig funnits. Han blef, efter sju års regering, öfverfallen och mördad af KNUT, Erik den Heliges son, som beskyllade honom för delaktighet i Eriks död.

KNUT ERIKSSON, kom härigenom på thronen, men hade en ganska orolig regering, emedan han måste kriga med andra Kronpretendenter. Sigtuna uppbrändes af Esterna, som genom Norrström seglade in i Mälarn. Knut gjorde ingenting märkvärdigt; och sökte blott att likna sin far i nit för romerska kyrkan. Han dog 1199.

SVERKER II, vanligen kallad Sverker Unge, blef, när hans far mördades, af sin mor förd till Danmark och der uppfödd. Knut Ericsson nödgades, några år före sin död, återlemna honom Göta rike, och Sver-

ker blef sedan hans efterträdare äfven i Svea. Men då Sverker blifvit Konung öfver hela Sverige ville han befästa sig på thronen genom Erikska-ättens utrotande; han lät derföre mörda Knut Erikssons söner, som vistades på Slottet Elgarås i Vestergötland, utom äldsta sonen Erik, som räddades af Fale Bure, och flydde till Norge. Emedlertid utbreddes ett allmänt missnöje öfver Sverkers uppförande, och slutligen hade Prins Erik och hans vänner samlat en här, hvarmed de angrepo konungen, som förskaffat sig utlänskt krigsfolk. Efter ett förloradt slag flydde Sverker till Danmark, uppsatte en ny här och återkom dermed, men led ett nytt nederlag och stupade själf i slaget, 1210.

ERIK KNUTSSON, som nu blef befästad på thronen, var en from och rätträdig Regent; han efterträddes, 1216, af

JOHAN, son af Sverker Unge. Denne gjorde ett krigståg mot Esterna, och Karelerna, hvilka på nytt seglat opp i Mälarn, ehuru de på återståget blefvo slagne. Johan tvingade de öfvervundna folkslagen att antaga kristendomen; men den Här som qvarlemnades blef sedan slagen. Johan dog oförmäld 1222, och med honom utslocknade Sverkerska ätten.

ERIK ERIKSSON, med tillnamnet *Läsp* och *Halte*, blef nu Konung, ehuru han blott var ett barn, hvarföre också den mäktiga Folkungasläkten eftersträfvade att beröfva honom kronan. En af dem, *Knus*

den länge, upphäufde sig till Konung, och Erik måste, efter ett förloradt slag, 1229, fly till Danmark. Han återkom 1234, öfvervann Knut och bibehöll sig sedan på thronen. Birger af Bjelbo, som han gjorde till sin Jarl, företog under hans regering ett lyckligt krigståg mot de hedningar som ännu bodde i Finland, och förenade detta landskap fullkomligt med Sverige. Erik dog barnlös, 1250, och med honom utslocknade Erikska ätten.

VALDEMAR, son af Birger Jarl och systerson af Erik Läspe, valdes nu till Konung, ehuru han blott var omkring tio år gammal. Hans regering var lysande så länge hans fader lefde; men sedan blef han af sin broder afsatt, och dog slutligen i fängelse på Nyköping.

BIRGER JARL, Valdemars far och förmyndare, var af Folkunga-Släkten; han styrde riket i sin sons namn, öfvervann ett annat parti af samma släkt, som ville sätta en annan Konung på thronen, gjorde åtskilliga förbättringar i lagarne och anlade Stockholm omkring 1260. Han dog 1266.

MAGNUS LADULÅS, son af Birger Jarl, afsatte sin broder Waldemar och steg derigenom sjelf på thronen. Han fullföljde den lagskipning hans fader börjat, och afskaffade genom sina författningar den våldgästning hvarmed de stora plågade Allmogen; här af fick han namnet Ladulås. Han införde frälseståndet, hvilket då ännu icke var det samma som A-

del, och bestod deruti, att hvilken skattebonde som ville förse sig med häst och full rustning, för att vid påfallande krig tjena som ryttare, frälste sina gårdar för alla skatter. Någre af Folkungarne, som gjort uppror, lät han halshugga och indrog deras egendom. Mot de andeliga var han mycket eftergifven, och bygde flera kyrkor, samt stiftade och begåfvade flera kloster. Han dog 1290, sedan han utnämt Torkel Knutsson till sina barns förmyndare, och detta val var ganska lyckligt, ty Torkel Knutsson satte Riket i godt stånd, men blef illa belönt.

BIRGER hade beständiga tvister med sina bröder Erik och Valdemar, som först blefvo tvungne att fly ur riket, men genom Norriska Konungens bemedling återfingo sina förlänningar, och sedan öfvertalade Birger att låta fängsla och halshugga Torkel Knutsson. Birger blef korrt derefter öfverfallen af sina bröder och nödgad att till dem afträda två tredjedelar af riket. Slutligen låtsade han att vara fullkomligt försonad och lockade derigenom sina bröder till sig i Nyköping, då han lät fängsla och kasta dem i ett djupt hvalf, der de omkommo af elände. Denna gerning uppretade hela riket; Birger blef fördrifven, och hans äldste son Magnus, som nödgats gifva sig fången, blefs halshuggen.

MAGNUS SMEK, son af den olycklige Hertig Erik, blef som barn utropad till Konung efter sin farbror, 1219, och ärfde vid samma tid Norriska kronan efter sin morfar. Under hans minderårighet styrdes riket

af Matts Kettilmundsson, och strax efter han anträdt regeringen blefvo Skåne, Halland och Blekingen, som danska konungarne på åtskilliga ställen pantsatt, af Svenska Regeringen inlöste och med Sverige förenade. Men Magnus stötte sig med de stora, som gjorde hans båda söner till hans medregenter, hvarefter han lät danska konungen Valdemar förmå sig att afträda de inlösta länderne. Slutligen blef Magnus afsatt, och, då han ville försvara sin thron, fången, och måste afsäga sig regeringen. Handrunknade i Norge.

ERIK MAGNUSSEN var sin faders medregent ifrån 1343 och krönt till Konung i Sverge 1350, härigenom uppkommo stridigheter emellan honom och Magnus. Man tror att hans egen mor förgifvit honom.

HÅKAN MAGNUSSEN, var den förras bror, och utnämnd till Konung i Norge då Erik blef Konung i Sverige. Efter broderns död blef han konung öfver båda rikena; men gifte sig med Margareta, Valdemars dotter, emot Svenska Rådets vilja, hvarföre det inkallade Albrekt. Håkan blef slagen, och för att frälsa sin far ur fångenskapen afsade han sig all rätt till Svenska kronan. Han regerade sedan i Norge. Han var den siste manlige ättling af Folkungarne.

ALBREKT, Systemson af Magnus Smek, regerade illa; uppfyllde landet med utlåningar och plågade det med dryga skatter. De missnöjde inkallade då Margareta, och Albrekt blef fången efter ett förloradt

slag, 1389. Efter ett sjuårigt fängelse blef han fri; men måste afsäga sig alla anspråk på Sverge.

MARGARETA, Konung Håkans Enka, blef efter Albrekt erkänd för Regerande i Sverge, likasom hon redan var det i Norge och Danmark. Hon slöt 1397 den namnkunniga Kalmare-förening, hvarigenom Sverge, Danmark och Norge förbundo sig att alltid hafva en och samma Regent.

ERIK AF POMERN, Margaretas systers-dotter-son, valdes af henne till den förste Monark öfver Nordens trenne riken; men regerade illa; isynnerhet blef svenska allmogen misshandlad af hans fogdar, hvarföre Dalkarlarna bortdrefvo dem under Engelbrekts anförande. Erik blef slutligen afsatt, 1439, och lefde 10 år på Gottland af sjöröfveri; men tvingades omsider att begifva sig till Pomern.

CHRISTOPHER AF BÄYERN, Eriks systemson, valdes först af danska Rådet till Konung, och blef äfven hyllad i Sverge. Under hans regering fick Sverge först en allmän lag, ty förut hade hvart landskap särskilda lagar. För en svår missväxt, som under denna tiden inträffade, kallade Allmogen honom *Barke-Konung*. Han dog 1448.

CARL KNUTSSON, orätt kallad Carl VIII, hade förut varit Riksföreståndare, och blef nu Konung både i Sverge och Norge, hvaremot Danskarne val-

fri; de Christiern af Oldenburg. Genom partiernas intriger förlorade han först Norska kronan, måste sedan flyckta från Sverge, och, kortt efter han återkommit, på nytt afsäga sig regeringen; den han likväl för tredje gången återfick, tre år före sin död, 1470.

CHRISTIERN I, förut Konung i Danmark och Norge, kom på Svenska thronen efter Carl Knutssons flyckt 1457, men blef åter fördrifven 1464.

STEN STURE DEN ÄLDRE, Riksföreståndare, emottog Regeringen efter Carls död 1471, stiftade Upsala Akademi, och förnyade allmogens gamla rätt att bevista Riksdagarne; afsattes från sitt embete af ett parti som inkallade Konung Johan från Danmark; men då samma parti blef missnöjdt med sitt val, upphöjdes Sturen åter till Riksföreståndare.

JOHAN I, son af Christjern af Oldenburg, inkallades, som redan är sagt, 1497, men kunde ej bibehålla sig på Svenska thronen längre än till 1501.

SVANTE STURE, af en annan slägt än Sten Sture, efter hvilken han blef Riksföreståndare 1504, emotstod lyckligt de Danska Konungarnes anslag på Sverge.

STEN STURE DEN YMGRE, Svante Stures son, blef efter sin far Riksföreståndare, 1512, ehuru helt ung. Han regerade ganska väl; men fick en o-

försonlig fiende i Ärkebiskopen Gustaf Trolle, som bemödade sig att förskaffa Danska Konungen Christiern II Svenska Kronan. I ett slag med de Danska, som hölls om vintren på sjön Asund i Vester-götland, 1520, blef han sårad, och dog då han skulle föras till Stockholm. Hans enka, Christina Gyllenstjerna försvarade sedan Stockholm med ett sällsynt mod.

CHRISTIERN II, som man för sin grymhet gaf tillnamnet *Tyrann*, lät några dagar etter sin kröning anställa *Stockholmska Blodbadet*, der personer af alla stånd halshöggos och hängdes. På samma sätt framfor han i landet; men han blef följande året, 1521, afsatt i Sverge och sedermera äfven i Danmark.

GUSTAF ERIKSSON VASA, som nu började en ny Konunga-ätt, hade varit bortförd såsom fånge till Danmark, men derifrån flytt till Lybeck och sedan hemligen kommit till Sverge icks långt före Stockholmska Blodbadet, der han äfven förlorade sin fars. Med Dalkarlarnes hjälp började han att fördrifva Danskarne, blef genast Riksföreståndare, och 1523 Konung. Han införde Evangeliska Lärnan, satte Rikets financer i god ordning, isynnerhet genom Kyrkogodsens indragning, och dämpade lyckligt flera uppror; men gaf sina söner förläningar, och beredde derigenom en söndring i Riket. Ständerna förklarade 1544, genom Vesterås Recess, att Svenska Kronan skulle blifva ärftlig inom hans ätt. Gustaf I dog 1560.

ERIK XIV, hans son, var af ett ostadigt sinnelag; misstänkte, icke utan anledning, sin broder Johan, och höll honom fången i 4 år. Erik satte Svenska Flottan i godt stånd, men invecklade sig i ett onyttigt krig med Danmark, och mördade, under ett slags anfall af sinnes-svaghhet, tvenne Sturar i Upsala. Han blef afsatt af sine bröder 1565, och dog af förgift 1567.

JOHAN III, Gustaf Vasas andre son, hade lofvat sin yngsta broder Carl, att med honom dela Regeringen, sedan Erik blifvit afsatt; men gjorde sig sedermera sjelf till Konung. Af eftergifvenhet för sin gemål ville han låta införa Katolska Religionen. Emot Ryssland förde hans Generaler ett lyckligt krig; men sjelf förde han så mycket sämre kriget mot Danmark. Han dog 1592.

SIGISMUND, Johan III:s son, var redan före sin fars död Konung i Pohlen, och blef äfven krönt i Sverge, sedan han nödgats samtycka till Evangeliska lärans bekännelse. Under hans vistande i Pohlen gjorde Ständerna hans farbror, Hertig Carl, till Riksföreståndare, och då Sigismund med våld ville återtaga sin myndighet blef han slagen vid Stångebro i Östergötland 1598, samt derefter (1600) afsatt.

CARL IX, Gustaf Vasas yngste son, måste genom krig med Pohlen försvara den krona som han efter Sigismund emottog. Han var häftig och sträng, men älskade sitt fädernesland. Han dog 1611, under det Riket på alla sidor var ansatt af fiender.

GUSTAF ADOLF II eller *den Store*, Carl IX:s son, blef Konung ganska ung, och under de svåraste omständigheter, hvarföre han också med uppföring måste sluta fred med Danmark. Sedan hade han stora framgångar i Ryssland och Pohlen, deltog också i Tyska kriget, och satte en gräns för Österrikiska Husets stora makt. Till Upsala Akademi skänkte han alla sina arfgods; Bergsbruket och Handeln uppmuntrade han, och biträdde af Rika-Kanslern Axel Oxenstjerna. Han stupade i slaget vid Lützen 1632, lika saknad för sina stora egenskaper som enskilda person, som för de dygder hvarmed han prydde thronen.

CHRISTINA, Gustaf Adolfs dotter, efterträdde honom. Under hennes minderårighet fortsattes Tyska kriget, och slutades äntligen genom Westfaliska freden, 1648, som förskaffade Sverige länder i Tyskland. Ett krig utbröt äfven med Danmark, som i Brömsebro fred måste afträda Gottland, Jemtland och Herjedalen, samt Halland på vissa år. Christina förde en lysande, men slösaktig Regering, hon ledsnade slutligen, nedlade spiran, reste ur landet, antog Katolska Religionen, och kallade sig sedan Christina Alexandra. Hon dog i Rom.

CARL X GUSTAF, son af Johan Casimir, Hertig af Pfaltz Zweibrücken och Konung Carl IX:s dotter, blef Konung 1654, efter Christina. Han nödgades först till ett krig med Konungen i Pohlen, som gjorde anspråk på Svenska Kronan, men Carl intog Pohlen och lät sjelf hylla sig der såsom Konung. Anfallen af Danmark tågade han på isen öf-

öfver Bälternå och tvingade sig till en fred hvarigenom Sverige vann Skåne, Halland och Blekingen. Carl Gustaf dog 1660.

CARL XI, Carl X:s son, sysslosatte sig hufvudsakligen med den inre hushållningen, inrättade indelnings-verket, höll ordning öfver Kronans inkomster, och indrog de egendomar som under förra regeringen voro afsöndrade; han uppmuntrade tillika Konsterna, stiftade Lunds Akademi, inrättade Banken och anlade Carlskrona: Sverige uppnådde under hans styrelse det högsta välstånd hvart det nåsin varit. Han dog 1697.

CARL XII, Carl XI:s son, blef förklarad myndig vid 15 års ålder, och tillbragte nästan hela sin regering att kriga, i början med en förvånande framgång, sedan med olycka. Han blef skjuten vid Fredrikshall i Norge, 1718, just då han genom en fördelaktig fred med Ryssland höll på att återfå nästan allt hvad han förlorat.

ULRIKA ELEONORA, Carl XII:s syster, samtyckte till Konungamaktens inskränkning för att utestänga sin systerson från thronen, och öfverlemnade, med Ständernas samtycke, regeringen åt sin Gemål.

FREDRIK I, Landt - Grefve af Hessen - Cassel, var gift med Ulrika Eleonora. Under hans Regering slöt Sverige fred med sina många fiender, och förlorade dervid det mesta af hvad det ägde på andra sidan Östersjön. Emot hans vilja förklarade Ständerna krig mot Ryssland 1741, men detta krig fördes illa. Fredrik dog 1751 utan barn.

ADOLF FREDRIK, Hertig af Holstein Eutin, blef genom Rysk bemedling förklarad för Thronföljare, hvarigenom Sverige återfick det mesta af Finland. Rådet och Ständerna hade hela makten, och Riket var söndradt af tvenne partier, bekanta under namn af Hattar och Mössor. Han dog 1771.

GUSTAF III, hans son, återgaf Konungavärdigheten den makt som Ständerna tillegnat sig, uppmuntrade Vettenskaper, Konster och Vitterhet. Hans första regerings-år räknas ibland Sveriges lyckligaste perioder. Ett krig mot Ryssland, som han företog 1788, försatte deremot Riket i en svår skuld. Han blef förrädiskt skjuten 1792.

GUSTAF IV ADOLF, Gustaf III:s son, invecklade Riket i svåra krig; hvarigenom han förlorade Pommern och Finland, utan att ändå kunna förmås till fred. Han måste därför lemna Regeringen, och förklarades af Ständerna, 1809, för sig och sine efterkommande, för alltid förlustig af Svenska Kronan.

CARL XIII, son af Adolf Fredrik, valdes till Konung i Sverige 1809, och i Norge 1814; han återställde freden, och deltog i Alliancen mot Frankrike. Han dog 1818, 70 år gammal.

CARL JOHAN valdes af Ständerna till Thronföljare 1810, och adopterades af Konung Carl XIII. Såsom Svensk Kron-Prins anförde han en del af den allierade Arméen, tvingade Danmark genom freden i Kiel att afträda Norge, och betalte Sverges utländska skuld.

blef
re,
wd.
ket
mn
g-
n-
ans
ga-
ö-
ld.
de
n-
ill
rh
f-
n.
ill
ä-
-
]-
I.
af
-
es

